

مسئله بحران دستاورد

سینا رحیم‌پور
روزنامه‌نگار

دولت‌ها معمولاً به دنبال ارائه نتایج ملموس و بزرگ در سطح ملی هستند؛ از پروژه‌های عظیم زیرساختی گرفته تا طرح‌های کلان اقتصادی، هدف این است که دستاوردهایی قابل مشاهده به نمایش گذاشته شود. تجربه نشان داده است که این دستاوردهای کوتاه‌مدت، اگر چه ممکن است در کوتاه‌مدت باعث افزایش محبوبیت دولت‌ها شوند، اما الزاماً در بلندمدت به توسعه پایدار و ارتقای کیفیت حکمرانی منجر نمی‌شوند. اما آیا بدون اجرای پروژه‌های بزرگ، می‌توان کارآمد بود؟ تجربه‌های جهانی چه پاسخی به این سوال می‌دهد؟ چطور کره جنوبی به رشد پایدار اقتصادی دست پیدا کرد؟ سنگاپور چگونه به الگوی جهانی در حکمرانی بدل شد؟ آلمان چگونه بدون اجرای پروژه‌های نمایشی بزرگ به یکی از کارآمدترین اقتصادهای دنیا تبدیل شد؟ پاسخ کوتاه این است: این کشورها به‌جای نمایش نتایج سریع و پرهیاهو، مسیر اصلاح فرآیندها و سازوکارهای حکمرانی را در پیش گرفتند. اما آیا در ایران چنین رویکردی امکان‌پذیر است؟

بیا بید به ایران در سالی که گذشت نگاهی بیندازیم. سیستم حکمرانی ایران در سال گذشته با چالشی تازه مواجه شد. با سقوط بالگرد رئیس‌جمهور و برگزاری انتخابات زودرس ریاست‌جمهوری در تیرماه امسال، دولت و مجلس جدید تقریباً هم‌زمان کار خود را آغاز کردند؛ اتفاقی که در ۴۰ سال گذشته ساختار حکمرانی ایران بی‌سابقه بود. پیش از این، معمولاً دولت‌ها نیمی از عمر خود را در یک دوره مجلس و نیمی دیگر را در دوره بعدی مجلس می‌گذراندند. اما این بار، مجلس جدید و دولت جدید با فاصله زمانی دو ماهه آغاز به کار کردند؛ مقارنه‌ای کم‌سابقه که در همین آغاز کار و با توجه به شرایط حاکم بر کشور، دولت و مجلس را به‌طور هم‌زمان با بحران دستاورد مواجه کرده است.

از یک سو، مجلسی که تنها ۹ ماه از عمرش گذشته، تحت فشار است تا به مطالبات حوزه‌های انتخابیه و ذی‌نفعان محلی پاسخ دهد. این نیاز به دستاوردسازی، نمایندگان مجلس را به سمت استفاده از ابزارهای نظارتی مانند سوال از وزرا و استیضاح سوق داده تا بتوانند بخشی از ذی‌نفعان سیاسی خود را راضی کنند. از سوی دیگر، دولت که تنها ۷ ماه از آغاز به کارش می‌گذرد، به‌جای تمرکز بر ارائه نتایج کوتاه‌مدت و تزریق راهکارهای مُسکن‌وار، با پذیرش وجود ناترازی در کشور، مسیر سخت اما بنیادین حل ریشه‌ای ناترازی‌ها را در پیش گرفته است. دولت به‌جای آنکه با پروژه‌های بزرگ و سریع الوصول دستاوردسازی کند، به سراغ اصلاحات نهادی در حوزه‌هایی مانند ناترازی انرژی، ناترازی ارزی، ناترازی برق و ناترازی آب رفته است؛ حوزه‌هایی که حل‌وفصل آن‌ها نیازمند زمان، کار کارشناسی و اصلاح عمیق سازوکارهای حکمرانی است.

در چنین شرایطی، دولت و مجلس به یک توافق برای هم‌سیاست شدن و دستاوردسازی مشترک نیاز دارند. راه‌حل این بحران، تغییر رویکرد از نمایش دستاوردهای کوتاه‌مدت به بهبود فرآیندها و اصلاح ساختارهای حکمرانی است. به‌جای تمرکز بر افتتاح پروژه‌های بزرگ مانند پتروشیمی و نیروگاه، باید اصلاحات اداری و بوروکراتیک را در اولویت قرار داد. عمر شهروندان در مسیر پیچیده و فرسایشی ادارات از بین می‌رود؛ اصلاح سازوکارهای اداری و بوروکراتیک، بیش از هر پروژه عمرانی، می‌تواند به بهبود رضایت عمومی منجر شود. در این مسیر، چالش‌های سیاسی نیز کم نیست. رقابت‌های سیاسی میان برخی از نمایندگان مجلس و دولت جدید، به دلیل عدم همسویی سیاسی، موانعی جدی در مسیر هماهنگی میان دولت و مجلس ایجاد کرده است. اما دولت و مجلس باید به این درک برسند که مردم در نهایت، تفکیک زیادی میان بخش‌های مختلف حاکمیتی قائل نیستند. شکست یا موفقیت دولت و مجلس، در نگاه عمومی به معنای شکست یا موفقیت کل

ادامه سر مقاله

پرداختن به تحریم‌نمادی از کوشش برای رفع موانع رشد و توسعه کشور است و آن را نمی‌توان به یک موضوع فرعی تقلیل داد. یک روزنامه‌آصولگر برای توجیه مسئله یا تقلیل دادن تأثیر تحریم نوشته است که: «همه مشکلات اقتصادی ایران ناشی از تحریم نیست. برای نمونه، بحران تورم و افزایش نقدینگی که پیش از تحریم‌ها هم در اقتصاد ایران به چشم می‌خورد، نشان‌دهنده آن است که مشکلات اقتصادی کشور به سیاست‌های داخلی و سوءمدیریت اقتصادی مربوط است.» این درست است که سوءمدیریت یا ضعف‌های داخلی و از همه مهمتر فقدان انسجام و نبود عقلانیت و برنامه قابل اجرا ریشه بحران‌های ما است ولی دو نکته را هم فراموش نکنیم. اول این که تحریم‌ها بسیار مؤثر است. قبلاً متوسط تورم حدود ۲۰ درصد بود و رشد اقتصادی نیز خوب

نظام سیاسی است. دستگاه‌های حاکمیتی باید بر اصلاح روندها و فرآیندهای اجرایی به‌جای تمرکز بر نمایش نتایج نهایی تأکید کنند. این رویکرد به‌جای آنکه دولت را درگیر اجرای پروژه‌های پرهزینه و نمادین کند، به بهبود کیفیت نظام حکمرانی، اصلاح ساختارها و ارتقای ظرفیت اجرایی دولت توجه دارد. بنا به یک باور، توسعه پایدار نه از طریق اجرای پروژه‌های بزرگ، بلکه از طریق اصلاح نهادها و بهبود فرآیندهای اجرایی ممکن است. فوکویاما در نظم و زوال سیاسی توضیح می‌دهد که توانایی دولت در اصلاح و بهبود مستمر فرآیندهای تصمیم‌گیری، رمز موفقیت در حکمرانی است. چیزی که داگلاس نورث به شیوه دیگری آن را بیان می‌کند و معتقد است توسعه زمانی محقق می‌شود که قواعد بازی اصلاح شوند. این یعنی بهبود فرآیندهای حکمرانی و اصلاح ساختارهای تصمیم‌گیری، بیش از نمایش نتایج سریع، به توسعه پایدار منجر می‌شود. اصلاح ساختار حاصل از اصلاح مجموعه‌ای از فرآیندهاست. در مقابل این باور، شوک درماتی قرار دارد که متأسفانه اقتصاد ایران هم در این سال‌ها با آن درگیر بوده و باعث افزایش نارضایتی عمومی شده است.

تجربه‌های جهانی نشان می‌دهد که رویکرد حکمرانی فرآیندمحور چگونه می‌تواند به بهبود عملکرد دولت‌ها منجر شود. آلمان به‌جای اجرای پروژه‌های ملی بزرگ، بر بهبود سازوکارهای نظارتی و اصلاح فرآیندهای اجرایی تمرکز کرد. اصلاح قوانین مالیاتی، شفاف‌سازی فرآیندهای صدور مجوز و کاهش بوروکراسی از جمله اقداماتی بود که آلمان را به یکی از کارآمدترین اقتصادهای دنیا تبدیل کرده است. در سنگاپور، دولت پس از روبرو شدن با تجربه‌های شکست در سیستم حکمرانی، به‌جای اجرای طرح‌های نمایشی، بر اصلاح نظام اداری، ساده‌سازی فرآیندها و ایجاد شفافیت در سیاست‌گذاری تمرکز کرد. سیستم اداری کارآمد و اجرای سریع تصمیمات، ضمن خلق موفقیت‌های کوچک، سنگاپور را به یک نمونه موفق در زمینه حکمرانی تبدیل کرد. در سوئد، دولت به‌جای اجرای پروژه‌های بزرگ، بر مشارکت دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی تمرکز کرد. اصلاح قوانین مربوط به شفافیت مالی، بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد و با استفاده از تجربه شکست‌هایش توانست با برقراری تعامل با جامعه مدنی و تقویت نظارت عمومی، کیفیت حکمرانی را به شکل محسوس افزایش دهد. در کره جنوبی هم دولت به‌جای تمرکز بر توسعه پروژه‌های پرهزینه، نظام آموزشی و صنعتی خود را از طریق اصلاح قوانین، بهبود نظارت و افزایش همکاری بین دولت و بخش خصوصی اصلاح کرد و بر آموزش و پرورش و فن‌ی و حرفه‌ای تمرکز کرد. نتیجه این رویکرد، افزایش بهره‌وری و رشد پایدار اقتصادی بود.

بسیاری از مدل‌های موفق جهانی با استفاده از تجربه‌های شکست و مواجهه صحیح با ناترازی‌ها در راستای اصلاح فرآیندهای خود استفاده کردند. تأکید بر حکمرانی نتیجه‌محور و حکمرانی فرآیندمحور به معنای تمرکز بر ساختن زیرساخت‌های نرم، اصلاح سازوکارهای اداری و سیاست‌گذاری، و افزایش کیفیت حکمرانی و تمرکز بر کاهش تعارض منافع است. این مسیر اگر چه در کوتاه‌مدت ممکن است نتایج ملموس و پرهیاهو نداشته باشد، اما در بلندمدت به افزایش ظرفیت دولت در حل مسائل متعدد، کاهش فساد، بهبود بهره‌وری اقتصادی، کاهش نابرابری منطقه‌ای و افزایش اعتماد عمومی منجر خواهد شد. در این میان دولت و مجلس باید به یک هم‌سیاستی در تصمیمات و برنامه‌ها برسند. دولت به دنبال راه‌هایی برای اصلاح فرآیندها باشد و مجلس نیز با اصلاح قوانین در این سیاست هم‌راهبرد شود. این رویکرد بیشتر به مسیر وفاق نزدیک است. وفاق یعنی هم‌سیاست شدن برای حل مسئله. قوای مجریه و مقننه باید به این درک برسند که توسعه واقعی در گرو اصلاح سازوکارها و فرآیندها است، نه در گرو نمایش پروژه‌های ملی بزرگ. پروژه‌ها می‌آیند و می‌روند، اما اصلاح نظام حکمرانی، دستاوردی است که می‌تواند مسیر توسعه را به‌طور پایدار تغییر دهد.

تیتریک

HEADLINE ONE

۲

شورای برنامه ریزی و توسعه استان تهران

عکس: President

پزشکیان در جلسه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تهران مطرح کرد:

خطر بی‌آبی بیخ گوش پایتخت

رئیس‌جمهور با اشاره به ضرورت سرمایه‌گذاری در آموزش گفت: «بسیاری از مشکلات اجتماعی، بدون نیاز به برآوردهای قهری، با تمرکز بر آموزش و ایجاد فضای مناسب برای تربیت نسل آینده، حل خواهند شد؛ اگر امروز این مسیر را به‌درستی پیش ببریم، نیازی به مداخله‌های دیر هنگام در آینده نخواهد بود.» او تأکید کرد: «اگر برنامه‌ای دقیق برای آموزش و پرورش داشته باشیم، نباید ۹۰ درصد نخبگان ما به خروج از کشور فکر کنند. وقتی کودکی در این نظام آموزشی رشد می‌کند و در نهایت هدف خود را مهاجرت می‌داند، باید بررسی کنیم که چه اشکالی در شیوه‌های آموزش ما وجود دارد. نباید به نقطه‌ای برسیم که آینده‌آرزوی جوانان مادر آن سوی مرزها شکل بگیرد. آموزش باید به گونه‌ای باشد که تعلق خاطر به کشور، فرهنگ، منطبقه و جامعه در دانش‌آموزان تقویت شود.» رئیس‌جمهور با انتقاد از نگاه دستوری به حل مسائل کشور گفت: «مشکلات کشور با دستور و بگیر و ببند حل نخواهد شد. دانشگاه‌ها باید مسئولیت‌پذیرند و وارد میدان شوند. شوراهای شهری و منطقه‌ای نیز می‌توانند بسیاری از مشکلات مربوط به دسترسی به امکانات آموزشی و بهداشتی را برطرف کنند. اگر نهادهای علمی و اجرایی هماهنگ عمل کنند، بخش زیادی از چالش‌های کشور از میان برداشته خواهد شد.»

▼ لزوم ایجاد شبکه منسجم حمل و نقل

پزشکیان با اشاره به ضرورت بهینه‌سازی زیرساخت‌های حمل و نقل و هماهنگی بین‌شهری تأکید کرد: «شبکه حمل و نقل ریلی تهران به نقاط مختلف کشور متصل است و این ظرفیت باید به‌درستی مورد استفاده قرار گیرد. زیرساخت‌های لازم برای ایجاد یک ارتباط پایدار و کارآمد وجود دارد و تنها به یک

گروه خبر: قرار بود زمستان سخت در انتظار اروپا باشد اما دستاورد بی‌تدبیری گذشتگان باعث شد نهن‌تنها زمستان که بهار و تابستان سخت گریبان کشور را بگیرد، دولت سیزدهم سوخت‌مورد نیاز نیروگاه‌ها را ذخیره نکرد و زمستان امسال آنقدر سخت گذشت و قطعی برق و تعطیلی بی‌رویه آنقدر زیاد بود که مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور دولت چهاردهم را بر آن داشت که از مردم عذرخواهی کند. هنوز نقش دولت چهاردهم (و تازه روی کار آمده) از ماراتن زمستان جا نیامده که باید جنگ در جنگ بحران آب در تهران و سدهای خالی بیندازد. این بحران آنقدر جدی است که مسعود پزشکیان در جلسه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تهران با اشاره به خطری که بیخ گوش پایتخت است، تأکید کرد: «نمی‌شود تهران را با تانکر آب‌داد. امکان زندگی با این شکل در تهران وجود ندارد. کمتر از یک درصد خاک‌وبیش از ۲۰ درصد جمعیت متعلق به تهران است. این آمار با هم همخوانی ندارند. می‌گویند نباید تهران را جابه‌جا کرد. خوب نکنید، مدیریت کنید. عدم تناسب بین منابع و مصارف یعنی عذاب خدا. خدا عذاب می‌فرستد برای این که ما نعمتش را خراب کردیم.» او که متوجه شده دولت توان مالی انتقال پایتخت را ندارد و این انتقال هیچ دردی را دوان نمی‌کند، از موضوع خود کوتاه آمده و تصمیم گرفته به حل مشکلات تهران فکر کند.

پزشکیان در این نشست با استناد به اهمیت نقش نهادهای کلیدی افزود: «تهران به‌عنوان پایتخت کشور، دانشگاه‌های بزرگ، صنعتگران کارآزموده و نهادهای اصلی حاکمیتی از جمله مجلس، دولت و قوه قضائیه را در خود جای داده است. اگر اراده‌ای جدی وجود داشته باشد، اداره کشور با چالش‌های کمتری مواجه خواهد شد، اما امروز مشاهده می‌شود که در مدیریت تهران با مشکلاتی روبرو هستیم و این قابل قبول نیست.»

پرونده فساد ارزی در ایستگاه پایانی

منع تعقیب سیف و عراقچی؟

گروه خبر: حسام‌الدین آشنا، مشاور حسن روحانی در دوران ریاست‌جمهوری، صبح دیروز در توئیتر از پایان پرونده ولی‌الله سیف رئیس کل و سیداحمد عراقچی معاون ارزی سابق بانک مرکزی خبر داد. آشنا نوشت: «پس از سال‌ها اتهام‌زنی از یک طرف و تجدیدنظرخواهی و پی‌گیری مظلومانه از طرف دیگر، برای دکتر ولی‌الله سیف و دکتر احمد عراقچی حکم منع تعقیب صادر شده است. اما آن کسانی که با اتهام‌زنان همراه می‌شوند اما پس از اثبات بی‌گناهی حتی پاداش نمی‌آید که چگونه با آبروی مومنان بازی کرده‌اند.» احمد عراقچی ۱۳ مرداد ۱۳۹۷ توسط عبدالناصر همتی رئیس کل جدید بانک مرکزی، از کار خود به‌عنوان معاون ارزی برکنار و یک روز بعد با حکم دادستانی بازداشت شد. ۸ مهر ۱۳۹۷ غلامحسین محسنی‌اژه‌ای، سخنگوی وقت قوه قضائیه از آزادی او به قید وثیقه خبر داد. دادگاه این پرونده از تابستان سال ۱۳۹۸ آغاز و حکم بدوی سیف و عراقچی، مهر ۱۴۰۰ صادر شد. به موجب این حکم، رئیس کل و معاون ارزی سابق بانک مرکزی، به ترتیب ۱۰ و ۸ سال حبس تعزیری گرفتند. آن‌ها با اتهام‌های برهم‌زدن نظم و آرامش بازار ارزی کشور و زمین‌سازی برای خرید و فروش غیرقانونی ارز به میزان ۱۵۹ میلیون و ۸۰۰ هزار دلار و ۲۰ میلیون و ۵۰۰ هزار یورو و همچنین اهمال و سوءمدیریت در دوران مسئولیت خود پای میز محاکمه رفتند. این پرونده در مجموع ۱۰ متهم داشت.

▼ آغاز روند تجدیدنظر

۳۰ آذر ۱۴۰۰ بود که دیوان عالی کشور از موافقت با اعاده دادرسی پرونده سیف و عراقچی خبر داد. با موافقت دیوان عالی کشور، این پرونده به شعبه هم‌عرض ارجاع شد و بار دیگر مورد بررسی قرار گرفت. سال ۱۴۰۱ بار دیگر متهمان پرونده موسوم به فساد ارزی پای میز محاکمه رفتند و در نهایت ۱۶ اردیبهشت ۱۴۰۲ رای دیگری صادر شد. تیر ۱۴۰۲ احکام این پرونده در دیوان عالی کشور نقض شد. آکوابان، ۲۹ تیر ۱۴۰۲ نوشت: «پس از صدور حکم دادگاه علیه سیف و عراقچی - رئیس و معاون وقت بانک مرکزی - به همراه چند نفر دیگر در پرونده اخلاص ارزی و مداخله در بازار فرادایی ارز، درخواست اعاده دادرسی ارائه شد و در نهایت مورد پذیرش قرار گرفت. بدین ترتیب احکام صادره در این پرونده نقض و رای صادره در این پرونده عملاً شکسته شد.

پیش‌تر شعبه یک دادگاه انقلاب اسلامی شهر تهران رای دادگاه قبلی که اقدامات بانک مرکزی در بازار ارز را در حکم اخلاص در نظام ارزی و اقتصادی

▼ علیه روحانی

سیف اولین رئیس کل بانک مرکزی در دولت حسن روحانی بود. او سال ۱۳۹۲ به این سمت منصوب شد و تا سال ۱۳۹۷ در ساختمان میرداماد مستقر بود. از نیمه دوم سال ۱۳۹۶ التهايات ارزی کم و بیش شروع شده بود اما زمانی که دونالد ترامپ به قول خود بر جام را آتش و فاز اول سیاست فشار حداکثری

گزارش یک

گزارش دو